

KANDIDATNUMMER _____

ISSN 0140

Intensivt kurs i norsk for viderekomne, trinn IV
Skriftlig eksamen
4 timer

Den internasjonale sommerskole

Universitetet i Oslo

2015

I. Referat

Skriv på eget innføringsark

II. Tekst med oppgaver

Den nordiske tilliten

Nei, tilliten i Norge forvitrer ikke av at formuesskatten blir redusert eller av at det kommer innvandrere til landet.

Kommentar: Kristin Clemet, publisert: 20.jun. 2015 21:36, Aftenposten

For noen år siden var jeg i Honduras. Det er et flott land, og jeg traff mange hyggelige mennesker. Men det er også et svært ubehagelig land å være i. Honduras har verdens høyeste mordrate og en vanvittig høy kriminalitet. Mange av dem jeg traff, var svært pessimistiske på landets vegne. Mange flytter.

Jeg spurte en ung bedriftsleder, som hadde to små barn, om hvorfor han ikke forlot landet. Han svarte at han ikke kunne, fordi han følte ansvar for familiebedriften. Men han sa også at han gråt av glede de gangene han så sine barn løpe fritt omkring i en park i USA. Å løpe fritt var for farlig, og derfor umulig, å gjøre der han bodde i Honduras.

Korrupt stat

Heller ikke staten har mye legitimitet i Honduras. Staten er korrupt og greier ikke å beskytte borgerne. Mange av dem som vil utgjøre en positiv forskjell i Honduras, jobber derfor i privat sektor. Det hjelper ikke om vakter eller politi stiller opp med et absurd vakthold – som for eksempel å stå med maskingevær utenfor en lekebutikk – for det blir bare en ond sirkel: Mistillit avler mistillit.

Bor man i Honduras, må man hele tiden kikke seg over skulderen. Man kan ikke uten videre stole på mennesker man ikke kjenner, og man kan ikke stole på staten. På én måte ligner Honduras litt på de gamle kommuniststatene i Europa. Der stolte man verken på naboer, kolleger eller staten, som alle kunne vise seg å være håndlangere

for det brutale kommunistiske regimet. Honduras og det gamle DDR er selvfølgelig veldig forskjellige. Men det de har til felles, er at de har fått folk til å frykte, flykte og flytte.

Vi kan måle verdens høyeste tillit

I de nordiske land fortoner det seg helt annerledes. Her kan vi måle verdens høyeste tillit. Vi har høy tillit til våre medmennesker, det vil si mennesker vi ikke kjenner, og vi har høy tillit til institusjonene, dvs. både staten, Frelsesarmeen og Ikea. Vi stoler på naboen, på domstolen, på barnehagen og på han som jobber i kassen på Rema. Vi har ikke blind tillit, og det bør vi antagelig heller ikke ha – men vi har langt høyere tillit enn befolkningen har i mange andre deler av i verden.

At vi har tillit til hverandre, betyr at vi tør å overlate noe som er viktig for oss, til andre. Vi tør for eksempel å overlate barna våre til skolen. Vi tør å overlate 7000 milliarder oljekroner til staten. Vi tør å overlate sparepengene våre til banken. Vi tør å forhåndsbetale en bok på Internett i visshet om at den blir levert. Vi tør å gå en tur i skogen uten redsel for å bli drept. Og er vi på hytta, kan det til og med hende at vi lar døren stå ulåst mens vi er ute.

Et samfunn fungerer mer effektivt

Det er mye mer behagelig å leve i et slikt samfunn enn det er å leve i et samfunn preget av frykt og mistillit. Men det er ikke bare behagelig. Det er også rasjonelt. Jo færre forholdsregler vi må ta, jo mindre vi må kontrollere, jo færre detaljer man må kontraktsfeste og jo mindre vi må kikke oss over skulderen – jo bedre og mer effektivt fungerer samfunnet. Derfor viser også undersøkelser at byråkratiet, rapporterings- og skjemaveldet i Norden som regel er mye mindre enn i de fleste andre land.

Hvordan er det blitt så bra i Norden?

Derom strides de lærde. Men én forklaring er at for eksempel Norge har vært et land med en liten, homogen befolkning, der det har vært lett å stole på andre, fordi alle har lignet og kjent hverandre. En annen forklaring er at vi veldig tidlig ble et rettssamfunn og fikk en stat og forvaltning som behandlet borgerne likt og rettferdig.

I de senere år er både forskere og politikere blitt mer oppmerksomme på tillitens betydning. Men mange skremmer også med at tilliten kan forvitne. Noen mener at det vil bli mindre tillit i Norge, dersom formuesskatten fjernes. Andre mener tilliten blir redusert, dersom det kommer flere flyktninger til Norge.

Ulikhet fremmer mistillit

Det underliggende premisset er at ulikhet fremmer mistillit, mens likhet fremmer tillit. Men det stemmer ikke alltid. I de gamle kommuniststatene var tilliten lav, selv om det var stor grad av økonomisk likhet. Men min viktigste innvending mot dem som skremmer, er at de overdriver.

Det er generelt riktig at det er mindre tillit i samfunn med store økonomiske forskjeller, særlig hvis forskjellene er fremkommet på en urettferdig måte. Det er også riktig at innvandrere som kommer fra samfunn med svært lav tillit, statistisk sett bidrar til å redusere tilliten i de landene de kommer til.

Men problemet er altså overdrivelsene. Det er ikke mulig å måle noen endringer i den generelle tilliten i Norden som følge av små endringer i den økonomiske, kulturelle eller etniske ulikheten. Den generelle tilliten blir altså ikke mindre av at formuesskatten blir redusert, eller av at det kommer innvandrere til Norge.

Forleden publiserte Difi, for tredje gang, en innbyggerundersøkelse, som viser befolkningens tillit til offentlige institusjoner og tjenester. Oppmerksomheten om den økonomiske ulikheten og innvandringen har økt siden den første undersøkelsen kom – men samtidig har tilliten økt. Andre undersøkelser viser at tilliten i Norden kan øke, samtidig som ulikheten øker.

Den høye tilliten er noe av det beste vi har

Små endringer som øker ulikheten på kort sikt, kan dessuten redusere den på litt lengre sikt. En skattelettelse kan statistisk sett øke ulikheten litt, men på sikt kan effekten bli redusert ulikhet fordi skattelettelsen gjør at det kan skapes flere arbeidsplasser. En innvandrer som kommer til Norge fra et land med lav tillit, kan statistisk sett redusere tilliten litt, men på sikt kan effekten bli utlignet av at vedkommende innvandrer får økt tillit til andre. Mange innvandrere fra

lavtillitssamfunn får for eksempel økt tillit til staten når de oppdager at de og deres barn blir likebehandlet med andre borgere.

Den høye tilliten er noe av det beste vi har i Norge og i de andre nordiske land. Det bør være et mål å bevare den. Men dersom man tror at tilliten kan måles med millimetermål etter innslagspunktet på skatten eller antall kvoteflyktninger, har man misforstått tillitens karakter.

Noe av det som kan true tilliten, er en radikalt dårligere økonomi, som fører til at den «kaken» som skal deles, blir mindre. Det kan også true tilliten hvis staten svikter sine kjerneoppgaver. Skal politikerne bidra til å bevare den høye tilliten, er det derfor to ting som er særlig viktig: En sunn økonomi og en stat som er effektiv, kompetent og rettferdig.

A. Spørsmål til teksten

Svar på følgende spørsmål til teksten «Den nordiske tilliten». Skriv svarene på eget innføringsark.

1. Hvordan vil du beskrive artikkelen: humoristisk, kritisk, ironisk, bekymringsfull, informativ, moraliserende, belærende, negativ, positiv, beskrivende, intetsigende, tankevekkende, nøytral, subjektiv?

Flere alternativer kan være riktige. Begrunn svaret ved å gi eksempler fra teksten.

2. Hvem er etter din mening artikkelen rettet mot?
3. Hva er tekstforfatterens budskap?
4. Hva mener forfatteren når hun skriver «Mistillit avler mistillit» (i avsnittet «Korrupt stat»)?
5. Hva mener Kristin Clemet med «Vi har ikke blind tillit» (i avsnittet «Vi kan måle verdens høyeste tillit»)?
6. Hva refererer artikkelforfatteren til når hun skriver «...særlig hvis forskjellene er fremkommet på en urettferdig måte» (i avsnittet «Ulikhet fremmer mistillit»)

7. Hva er ifølge Kristin Clemet statens «kjerneoppgaver» (siste avsnitt i teksten)?
8. Hvordan fungerer ifølge artikkelforfatteren en stat som er «effektiv, kompetent og rettferdig» (siste avsnitt i teksten)?
9. Hvordan vil du beskrive språket i artikkelen?

B. Forklar følgende ord og uttrykk i teksten «Den nordiske tilliten» slik de brukes i denne konteksten. Du kan bruke et synonym eller annen forklaring.

1. forvitre

2. vanvittig

3. legitimitet

4. en ond sirkel

5. fortoner seg

6. kontraktsfeste

7. kikke oss over skulderen

8. overdrivelsene

9. på kort sikt

10. skattelettelse

11. true

12. svikter

III. Grammatikk

A. Setningsbinding

A1. Knytt sammen de to setningene ved hjelp av ordene som står i parentes. Du kan bytte om på rekkefølgen av setningene, men det logiske innholdet må være det samme.

Staten bør ikke svikte sine kjerneoppgaver.

En radikalt dårligere økonomi kan true tilliten.

1. (fordi)

2. (derfor)

3. (så)

Det kommer innvandrere til Norge.

Den generelle tilliten blir ikke mindre av det.

1. (likevel)

2. (selv om)

A2. Fullfør setningene

1. Tilliten i Norge forvitrer ikke av at formuesskatten blir redusert eller av at det kommer innvandrere til landet.

Kristin _____ Clemet _____ mener
at _____

2. Hvordan er det blitt så bra i Norden?

Kristin Clemet spør hvordan _____

3. Den generelle tilliten blir ikke mindre av at det kommer innvandrere til Norge.

Kristin Clemet understreker at til tross for at det kommer innvandrere til Norge _____

B. Preposisjoner

Fyll ut med riktig preposisjon

1. om, i, med

De ble enige _____ å gå tidlig hjem og fortsette forhandlingene dagen etter.

2. om, på, til, for

Minn meg _____ avtalen i kveld, jeg er sikker _____ at jeg kommer til å glemme den.

3. av, for, i, på, fra

Jeg har behov _____ faglig påfyll.

4. om, på, til, for, med

Takk _____ tilbakemeldingen _____ min e-post!

5. om, med, på, til, for

Du må konkurrere _____ med mange andre søkere _____ plass her.

IV. Stil

Velg bare én av oppgavene. Skriv en stil på ca. 300-350 ord. Skriv overskriften i oppgaven du velger som tema for stilen din (på eget innføringark).

1. Hvordan kommer det modernistiske til uttrykk i Knut Hamsuns roman «Sult» gjennom form, tema og språklige virkemidler?
2. Ifølge statistikken drar dobbelt så mange som før til Sveits for å begå assistert selvmord. I Norge ble assistert selvmord vurdert sist i 2005, men Justiskomiteen på Stortinget sa nei til endringer i straffeloven på dette punktet. Assistert selvmord er fortsatt ulovlig her. Norske forskere tror at det kommer til å bli tillatt i Norge også, men at det kan lang tid.

Er retten til å bestemme over eget liv en menneskerett, og bør assistert selvmord bli tillatt? Diskuter dette med utgangspunkt i de etiske, juridiske og kliniske problemstillingene knyttet til spørsmålet.

3. I Europarådets korrupsjonskonvensjon av 1998 uttales det bl. a. at «korrupsjon truer rettsstaten, demokratiet og menneskerettighetene [...] hindrer økonomisk utvikling og utgjør en fare for stabiliteten i demokratiske institusjoner og samfunnets moralske grunnlag.» Korrupsjon forekommer på alle plan i samfunnet, både i rike land med streng antikorrupsjonslovgivning og i fattige land der myndighetene ikke håndhever loven.

Tror du at alle personer under gitte omstendigheter kan bli korruperte? Hvordan mener du man best kan forebygge og bekjempe korrupsjon? Er det overhodet mulig å oppnå et samfunn fritt for korrupsjon?

4. 1. mars 2015 fikk Språkrådet i Norge utvidet mandat til å forvalte et viktig samfunnsoppdrag, nemlig normeringen av de to offisielle språkene bokmål og nynorsk. Den nye direktøren i Språkrådet Åse Wetås er svært interessert i å få nye ideer med tanke på Språkrådets videre arbeid, og du er velkommen til å sende henne dine forslag.

I hvilken grad skal man – etter din mening - normere språket (skriftlig og muntlig), og kan man og bør man gjøre det i det hele tatt? Diskuter dette med utgangspunkt i språksituasjonen i Norge og språkutviklingen globalt.